

بررسی نقش خانواده رهبر انقلاب در قیام مسجد گوهرشاد

۵ مهر ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۱۹

در اواخر شهریور سال ۱۳۱۴ در سندی قید شد که این علما - که تلگراف اعتراض آمیز را امضا کرده بودند- با اخذ التزام مراجعت به محل های اولیه خود مرخص و شهربانی موظف به مراقبت از اعمال آنهاست....

اداره تلگراف به دستور والی خراسان از ارسال تلگراف به تهران جلوگیری و تلگراف به جای دربار به نظمیه کل ارسال شد. ۲ رضاشاه پس از اطلاع از اقدام علما دستور دستگیری آنها را صادر کرد و پس از قتل عام خونین مردم در مسجد گوهرشاد نظمیه مشهد به سرعت علمای فوق الذکر را دستگیر کرد. بر اساس اسناد، علمای فوق الذکر از جمله آیت الله سید یونس اردبیلی و آیت الله سید هاشم نجف آبادی دستگیر و به تهران اعزام می شوند و مدتی را در زندان به سر می برند. سالگرد قیام مسجد گوهرشاد مشهد مناسبتی است تا به موضوعات کمتر پژوهش شده آن پرداخت. خاندان و نیاکان آیت الله سید علی خامنه ای از دو سو، هم پدر و هم مادر، خاندانی مبارز و موثر در تحولات سیاسی اجتماعی بوده اند.

خاندان پدری آیت الله خامنه ای در آذربایجان در عرصه سیاسی اجتماعی حضور موثر داشته اند؛ از آن جمله بزرگانی چون آیت الله سید جواد خامنه ای (پدر مقام معظم رهبری). جالب آنکه عقدنامه شهید شیخ محمد خیابانی در کتابخانه شخصی آیت الله خامنه ای موجود است. ضمن آنکه دست نوشته های آقا سید محمد پیغمبر از فعالان دوره مشروطیت در آذربایجان نزد ایشان است. آیت الله خامنه ای از جانب مادر نیز در خاندانی جلیل القدر در عرصه علم و فقاقت و مجاهده قرار دارند. مادر معظم له فرزند آیت الله سید هاشم میردامادی معروف به نجف آبادی یا نجفی است. سلسله اجداد مادری آیت الله خامنه ای با سی و چند واسطه به امام جعفر صادق (ع) می رسد. خاندان جلیل القدر نیاکان مادری مقام معظم رهبری بزرگانی چون علامه میرمحمد اشرف، صاحب کتاب «فضایل السادات» و میرمحمدباقر داماد سرسلسله خاندان بزرگ میرداماد، دانشمند و فیلسوف معروف عصر صفویند. آیت الله سید هاشم نجف آبادی در سال ۱۳۰۳ هجری قمری در نجف اشرف به دنیا آمد و پس از طی مقدمات و تحصیل نزد بزرگان فقه شیعه به مشهد مقدس منتقل و ساکن شدند. همسر دوم آیت الله سید هاشم نیز از خاندان معروف سادات «مقبیره» از سادات جلیل القدر خوی در آذربایجان بود. آیت الله سید هاشم نجف آبادی اهل ذوق و عرفان بود. ایشان محضر عرفایی چون سید احمد کربلایی و سید مرتضی کشمیری را درک کرده بود.

به تصریح مقام معظم رهبری بین پدر (آیت الله سید جواد خامنه ای) و آیت الله سید هاشم نجف آبادی (پدربزرگ) این زهد و عرفان وجهی مشترک بود. ۱

آیت الله سید هاشم نجف آبادی پدربزرگ آیت الله خامنه ای علاوه بر مقام علمی، عرفانی، زهد و تقوا در تحولات سیاسی - اجتماعی

مشهد حضوری فعال داشت. از آن جمله حضور در قیام مسجد گوهرشاد است اما این حضور و شرکت کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. از این رو اطلاعاتی که ارائه می‌شود جامع و مانع نیست و در آینده تکمیل‌تر خواهد شد.

پس از عزیمت آیت‌الله العظمی حسین قمی از مشهد به تهران برای مذاکره رو در رو با رضاشاه جهت جلوگیری از کشف حجاب در مشهد و حبس توسط نظمیه، مردم مشهد به اعتراض در مسجد گوهرشاد جمع شدند. پس از سخنرانی‌های شدید اللحن بهلول در حضور مردم در مسجد گوهرشاد، مامورین رضاخان مردم را در حرم رضوی (ع) به گلوله بستند. در پی حمله اولیه مامورین و کشتار عده‌ای از مردم، علما و مراجع مشهد طی تلگرافی اعتراض‌آمیز ضمن محکوم کردن کشتار مردم شرح ماوقع را به شاه گزارش کردند. در این تلگراف قید شده بود که «در اثر کثرت مقتولان در صحن مقدس و ورود گلوله‌ها بر ایوان مقصوره و بقعه منوره، ازدحام ملت زیاد است و ما فعلا در مسجد گوهرشاد هستیم».

در ادامه علمای مشهد خواستار آزادی آیت‌الله قمی و موقوف شدن بی‌حجابی و کلاه پهلوی شدند. امضاکنندگان از آیات عظام سید یونس اردبیلی، شیخ هاشم قزوینی، سید هاشم نجف‌آبادی، سید عبدالله شیرازی، سید علی‌اکبر خویی - پدر آیت‌الله العظمی ابوالقاسم خویی - حاج میرزا حبیب ملکی و سید علی سیستانی و شیخ آقا بزرگ شاهرودی بودند.

اداره تلگراف به دستور والی خراسان از ارسال تلگراف به تهران جلوگیری و تلگراف به جای دربار به نظمیه کل ارسال شد. ۲ رضاشاه پس از اطلاع از اقدام علما دستور دستگیری آنها را صادر کرد و پس از قتل عام خونین مردم در مسجد گوهرشاد نظمیه مشهد به سرعت علمای فوق‌الذکر را دستگیر کرد. بر اساس اسناد، علمای فوق‌الذکر از جمله آیت‌الله سید یونس اردبیلی و آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی دستگیر و به تهران اعزام می‌شوند و مدتی را در زندان به سر می‌برند.

در اواخر شهریور سال ۱۳۱۴ در سندی قید شد که این علما - که تلگراف اعتراض‌آمیز را امضا کرده بودند - با اخذ التزام مراجعت به محل‌های اولیه خود مرخص و شهربانی موظف به مراقبت از اعمال آنهاست. ۳ سند دیگری حکایت از دستور تبعید علمای دستگیر شده به اوطان خود و نقاط دیگر می‌دهد. ۴ در سندی دیگر اداره آگاهی تهران به دستور رضاشاه - حسب‌الامر - موظف می‌شود طی ۴۸ ساعت تحت‌الحفظ آیت‌الله سید یونس اردبیلی را به اردبیل و آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی را به جای قزوین به سمنان روانه کند. ۵

«به تاریخ ۱۴/۹/۱۳ [۱۳]، وزارت داخله، نمره ۱۰۰۹، اداره کل شهربانی، اداره آگاهی: عطف به یادداشت مورخه ۱۴/۹/۱۳ [۱۳] که ابلاغ فرموده بودند سید یونس اردبیلی و هاشم در عرض ۴۸ ساعت به اردبیل و سمنان اعزام شوند طبق راپورت شعبه منافیات، سید یونس با جواز نمره (۱۷۸۷۱) ۱۱/۹/۱۴ به اردبیل و هاشم نجفی با جواز نمره (۱۷۸۶۰) ۱۱/۹/۱۴ به سمنان عزیمت نمودند. کفیل اداره آگاهی، سمیع [امضا]» ۶ پس از سپری شدن مدت محکومیت، تا مدت‌ها آیت‌الله سید هاشم نجف‌آبادی از بازگشت به مشهد ممنوع بود. در صورت اسامی علمای دستگیر شده، در مقابل نام وی نوشته شده است: «اجازه داده شده است جزء مشهد هر کجا که مایل است بماند». ۷

آیت‌الله سید یونس اردبیلی پس از شهریور ۱۳۲۰ اجازه خروج از اردبیل را یافت و پس از سقوط دیکتاتوری رضاخان به مشهد بازگشت. رضاشاه و عمال او در جریان کشف حجاب که رویارویی با هویت ملی و مذهبی مردم ایران بود علاوه بر قتل عام مردم در مسجد گوهرشاد که تعداد دقیق آن هیچ‌گاه روشن نشد علما و روحانیون مبارز مشهد را دستگیر، زندانی و تبعید کردند تا جایی که شهادت آیت‌الله آقازاده به عنوان جنایتی دیگر در پرونده رضاشاه ثبت شد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۰۷۰۵/نقش-بررسی/خانواده-رهبر-انقلاب-مسجد-قیام-انقلاب-رهبر-خانواده-نقش-بررسی>